

ЗГВАЛТУВАННЯ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Можливо, ви ніколи не замислювалися над тим, яке відношення має зґвалтування до прав людини. Тим не менш, проблема сексуального насильства зачіпає одразу декілька прав людини. Зґвалтування та інші злочини сексуального характеру є серйозним втручанням у фізичну і психічну недоторканність і сексуальну автономію потерпілої чи потерпілого. Сексуальне насильство – це, серед іншого, порушення таких прав людини, як право на тілесну недоторканість і сексуальну автономію, право на життя, на фізичне і психологічне здоров'я, на особисту безпеку, на свободу, на рівноправність у сім'ї і рівність перед законом незалежно від ґендеру та ґендерної ідентичності, право на захист від дискримінації.

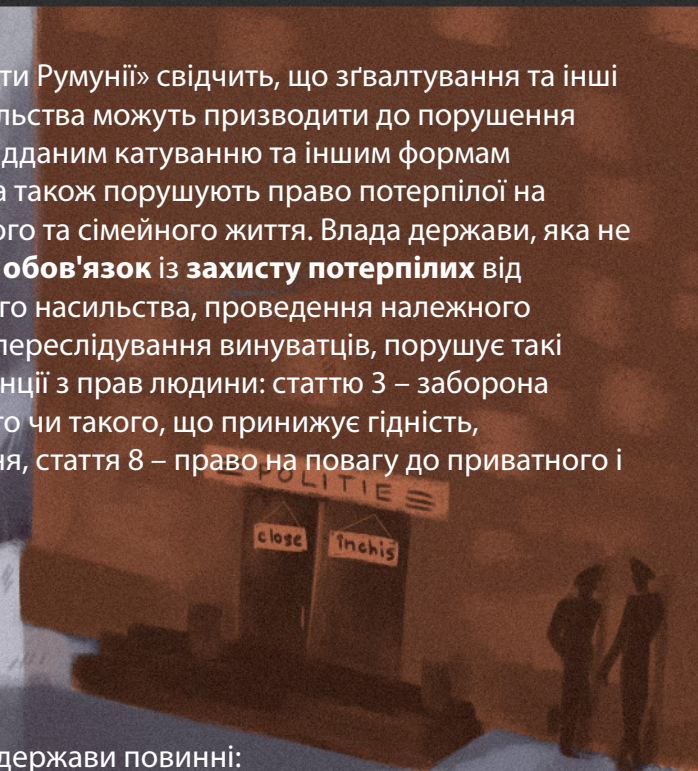
Зокрема, справа «Є.Б. проти Румунії» свідчить, що зґвалтування та інші форми сексуального насильства можуть призводити до порушення права не бути підданою/підданим катуванню та іншим формам жорстокого поводження, а також порушують право потерпілої на недоторканність приватного та сімейного життя. Влада держави, яка не виконує свій **позитивний обов'язок** із **захисту потерпілих** від зґвалтування і сексуального насильства, проведення належного розслідування і судового переслідування винуватців, порушує такі статті Європейської конвенції з прав людини: статтю 3 – заборона катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання, стаття 8 – право на повагу до приватного і сімейного життя.

Для захисту прав людини держави повинні:

- **ухвалити належні закони** про зґвалтування та інші форми сексуального насильства, які відповідали б міжнародним стандартам у сфері прав людини;
- **правильно розслідувати** твердження про зґвалтування, у тому числі враховуючи усі обставини справи і обстановку, у якій мав місце інцидент;
- **ефективно переслідувати у судовому порядку винуватців** відповідно до чинного законодавства.

Якщо держави не виконують ці пункти, вони порушують права людини.

Аби закони держави про зґвалтування могли вважатися належними, юридичне визначення зґвалтування повинно відповідати міжнародним правовим нормам і стандартам у сфері прав людини.

ЯК МАЄ ВИГЛЯДАТИ ЮРИДИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ЗГВАЛТУВАННЯ?

У міжнародному праві у сфері прав людини є чітка вказівка для держав, як варто визначити зґвалтування у законодавстві, у тому числі яким воно має бути у кримінальному кодексі. Так, Комітет ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок засуджує ті закони про зґвалтування, у яких воно наводиться як злочин проти моральності, суспільної пристойності та честі родини. Замість цього, комітет рекомендує визначати зґвалтування як злочин проти тілесної недоторканості і сексуальної автономії особи і робити акцент на відсутності ЗГОДИ, а не на наявності насильства.

У 2011 році Рада Європи прийняла **Конвенцію про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульську конвенцію)**, яка вступила в силу у 2014 році. У 36-й статті Конвенції чітко йдеться про те, що центральне місце у всіх юридичних визначеннях зґвалтування та інших форм сексуального насильства повинен займати факт відсутності згоди. Своєю чергою, «згоду повинно бути надано добровільно як результат вільного волевиявлення особи, отриманого в контексті супутніх обставин».

Стамбульську конвенцію ратифікували більше як 20 європейських країн, однак більшість з них досі не внесла відповідні зміни у визначення зґвалтування, які є у їх законодавствах. Наразі, згідно з дослідженням Amnesty International, лише 9 з 31 європейських країн, чиє законодавство було досліджено, закріпили визначення зґвалтування, яке базується на відсутності згоди. Замість цього, у більшості країн Європи і за її межами досі діє неприйнятне та неефективне законодавство про кримінальну відповідальність за зґвалтування. У таких законах зґвалтування визначається не через згоду, а, наприклад, через те, чи є докази насильства чи погрози його застосування. У них припускається, що якщо потерпіла не чинила фізичний опір небажаним сексуальним діям, то тим самим дала на нього згоду.

Насправді ж з досліджень і розповідей потерпілих відомо, що відсутність опору сексуальному насильству – зовсім не рідкісна. Часто зустрічається така фізіологічна і психологічна реакція, коли при нападі потерпіла завмирає і не може протистояти, аж до стану повної нерухомості.

Зґвалтування – це злочин, про який далеко не завжди повідомляють. А якщо й повідомляють, то відсоток обвинувальних вироків у таких справах дуже низький. Однією з причин цього є те, що закон виходить з того, що при зґвалтуванні обов'язково відбувається примушування і насильство. Саме тому існує рух за реформування правових норм про зґвалтування, щоб у їх основу було покладено згоду. Якщо ставлення до сексуального насильства у законах, системах правосуддя і суспільствах загалом не зміниться, частина потерпілих так і залишиться позбавленими можливості домогтися справедливості. Ймовірність цього особливо велика у тих випадках, коли поліція чи інші органи відмовляються порушувати справи через відсутність фізичного опору чи насильства. Проблема полягає у тому, що відсутність опору чи насильства можуть бути зумовлені масою причин, наприклад завмиранням потерпілої при нападі чи наявністю у гвалтівника влади над жертвою. Однак ситуація покращується! Протягом останніх років після численних активних кампаній Amnesty International та інших організацій декілька європейських країн внесли зміни до своїх законів про зґвалтування, поклавши в основу визначення цього злочину – згоду.

Підтримайте боротьбу за відновлення справедливості для потерпілих від зґвалтувань та приєднуйтеся до кампанії Amnesty International "Let's talk about Yes" («Поговорімо про згоду»; англійською мовою).

